

Γλώσσα Δ΄ Δημοτικού
Πετώντας με τις λέξεις
Τετράδιο Εργασιών
ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ
Τόμος 2ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Γ. Βλάχος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

βιβλίων και παραγωγή

υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού

με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το

Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Τύπας

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Οικονόμου

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από

το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κλεοπάτρα Διακογιώργη,
Λέκτορας του Πανεπιστ. Αθηνών
Θεόδωρος Μπαρής, *Εκπαιδευτικός*
Χαράλαμπος Στεργιόπουλος,
Εκπαιδευτικός
Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν,
Εκπαιδευτικός

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Γεωργία Κατσημαλή,
Αναπλ. Καθηγ. του Πανεπιστημίου
Κρήτης
Όλγα Μούσιου - Μυλωνά,
Σχολική Σύμβουλος
Ιωάννης Ντελής - Σμυρίλιος,
Εκπαιδευτικός

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Καλλιόπη Σηφακάκη,
Ζωγράφος - Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χριστίνα – Χρυσούλα Δελή

Φιλολόγος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

**Πέτρος Μπερερής, Σύμβουλος
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

**Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

**Ειρήνη Χολέβα – Φιλιπποπούλου,
Σχολική Σύμβουλος**

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και

75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Κλεοπάτρα Διακογιώργη
Θεόδωρος Μπαρής
Χαράλαμπος Στεργιόπουλος
Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ**

**Γλώσσα Δ΄ Δημοτικού
Πετώντας με τις λέξεις**

Τετράδιο Εργασιών

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τόμος 2ος

5 Ενότητα

Ασφαλώς.... Κυκλοφορώ Μάθημα Κυκλοφοριακής Αγωγής

1 Ξαναγράψτε τον παρακάτω διάλογο, όπως θα μιλούσαμε μεταξύ μας, χρησιμοποιώντας ελλειπτικές προτάσεις.

- Σου εύχομαι καλή μέρα!
- Και εγώ εύχομαι σε σένα καλημέρα!
- Για πού πας εσύ;
- Πηγαίνω στο βιβλιοπωλείο. Και εσύ για πού πας;
- Εγώ πηγαίνω στο σπίτι μου.

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....

2 Διακρίνετε τα είδη των παρακάτω προτάσεων και σημειώστε δίπλα από κάθε πρόταση:
Α για τις απλές, Σ για τις σύνθετες και Ε για τις ελλειπτικές.

Ο μαθητής πέρασε το δρόμο.	
Ο Νίκος αγόρασε για το ποδήλατο καινούριο καθρέφτη και κράνος.	
Η Καίτη και η Μαρία είναι και οι δυο ποδηλάτισσες.	
Καλό ταξίδι!	
Ο οδηγός σταμάτησε το λεωφορείο	
Ώρα για διάλειμμα.	

3

Βρείτε και κυκλώστε στο κρυπτόλεξο που ακολουθεί οριζόντια και κάθετα έξι λέξεις... με τροχούς.

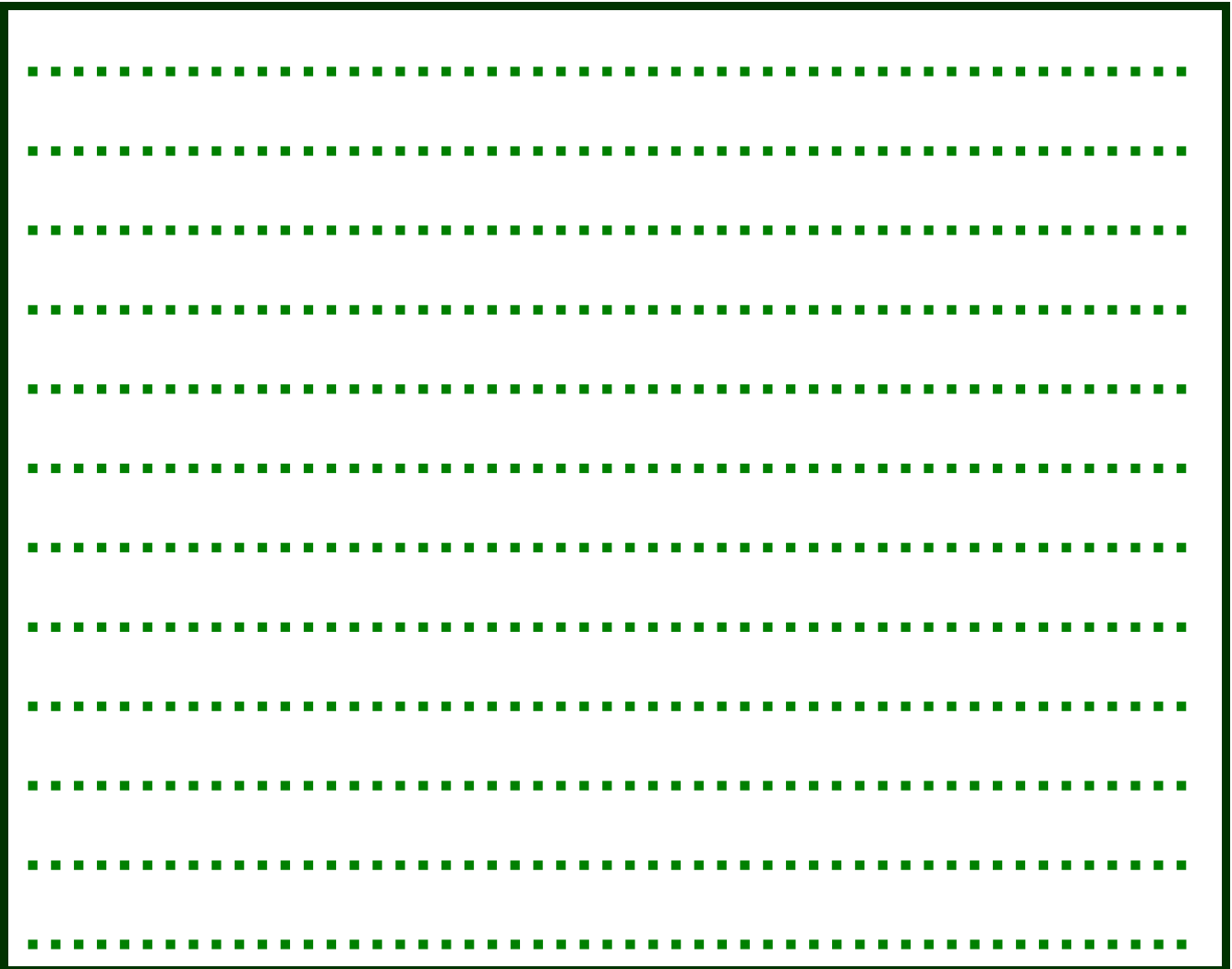
Τ	Ε	Τ	Ρ	Α	Τ	Ρ	Ο	Χ	Ο
Ρ	Α	Ρ	Β	Τ	Ρ	Υ	Φ	Φ	Π
Ο	Κ	Ο	Θ	Λ	Ο	Ω	Ρ	Ο	Χ
Χ	Ο	Χ	Δ	Ο	Χ	Ο	Υ	Δ	Ι
Ο	Χ	Ο	Ι	Π	Α	Τ	Χ	Τ	Σ
Σ	Ι	Φ	Τ	Α	Ι	Π	Α	Ρ	Υ
Π	Τ	Ο	Ρ	Ε	Α	Ρ	Ι	Ο	Σ
Ι	Κ	Ρ	Ο	Χ	Α	Ο	Α	Χ	Η
Τ	Ρ	Ο	Χ	Ο	Ν	Ο	Μ	Ο	Σ
Ο	Α	Σ	Ο	Υ	Ε	Υ	Α	Σ	Α

4

Ένα παιδί μετακόμισε στη γειτονιά σας. Δώστε του γραπτές οδηγίες πώς μπορεί να έρθει στο σχολείο με ασφάλεια.

Οι παρακάτω λέξεις θα σας βοηθήσουν.

(δεξιά, αριστερά, ευθεία, περνώ, προχωρώ, πρώτος, δεύτερος δρόμος, στρίβω, χωματόδρομος, οδός, λεωφόρος, διασταύρωση, φανάρια, σχολικός τροχονόμος, διάβαση, σκάλες)

A large rectangular area with a solid green border. Inside the border, there are 20 horizontal dotted green lines, evenly spaced, intended for writing.

Στο δρόμο με το Σωτήρη

1 Ο Σωτήρης σας συμβουλεύει:

«**Περνώ** το φανάρι, όταν είναι πράσινο για τους πεζούς.

Παίρνω τη ζωή μου στα σοβαρά».

«Όταν είμαι **πεζός**, δεν **παίζω** στις διαβάσεις».

Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις με τα ρήματα «παίρνω» και «περνώ» στον κατάλληλο χρόνο και στο κατάλληλο πρόσωπο:

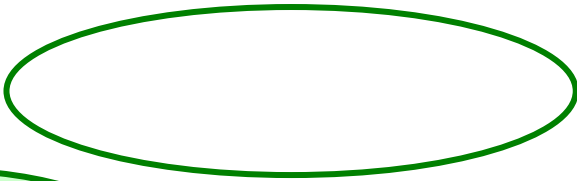
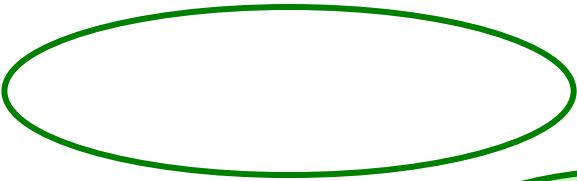
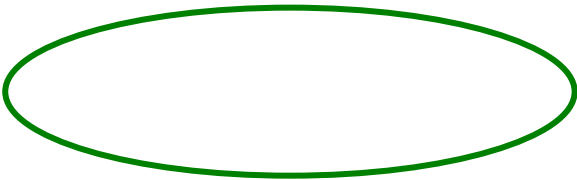
* Το λεωφορείο
όλους τους επιβάτες από τις
στάσεις από όπου

✿ Όταν το ποδήλατο σου, να προσεκτικά από τις διαβάσεις των πεζών.

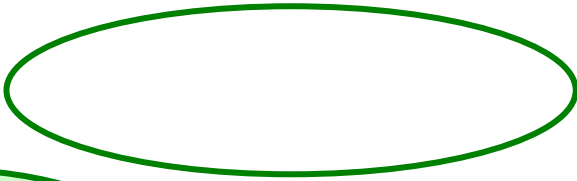
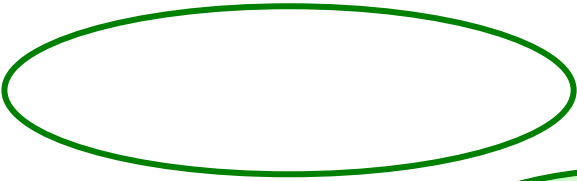
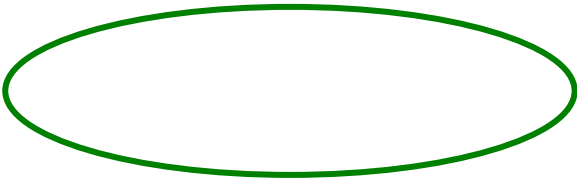
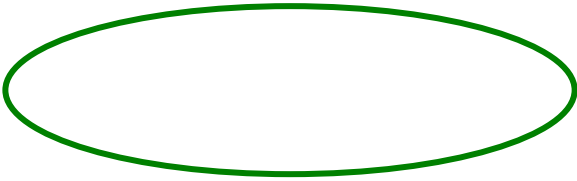
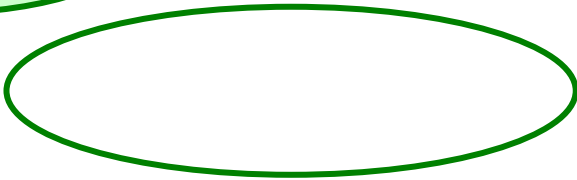
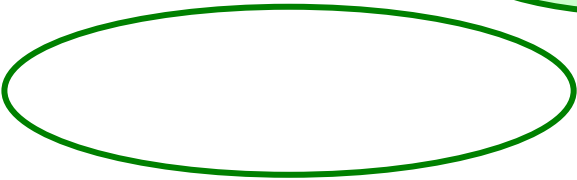
✿ Θα πάμε σε ένα καινούριο εστιατόριο που άνοιξε στον πεζόδρομο, θα δοκιμάσουμε νέες γεύσεις και πολύ ωραία.

✿ Να να το φυλλάδιο της Κυκλοφοριακής Αγωγής που ξέχασες σπίτι μου.

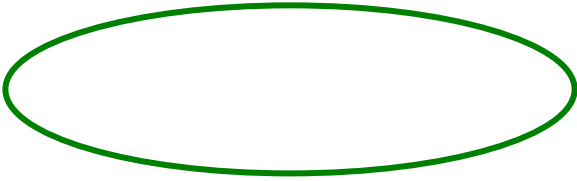
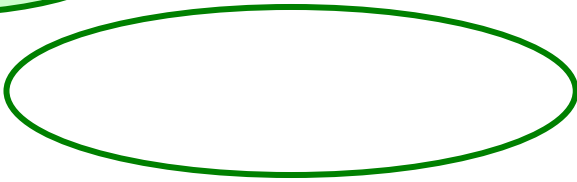
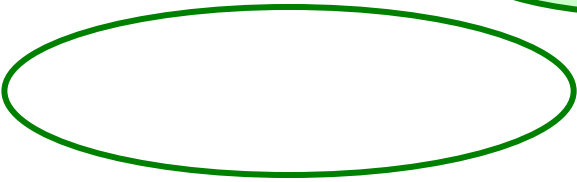
2 Σχηματίστε τις οικογένειες των λέξεων «πεζός» και «παίζω». Μπορείτε να συμβουλευτείτε και το λεξικό σας.

ΠΕΖΟΣ

ΠΑΙΖΩ

3 Στον οδηγό Κυκλοφοριακής Αγωγής «70 Βήματα με Οδική Ασφάλεια» του Υπουργείου Μεταφορών διαβάστε τις οδηγίες για τους ποδηλάτες (βήματα 40 έως 44).

Παρκάροντας το ποδήλατό σου

40 Να διαλέγεις προσεκτικά το μέρος που θα αφήσεις το ποδήλατό σου δεν θα πρέπει να εμποδίζει την κυκλοφορία των πεζών και των οχημάτων.

Στις διαβάσεις πεζών

41 Να σταματάς στις διαβάσεις για να περάσουν οι πεζοί. Πρόσεχε ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά και τους ηλικιωμένους.

42 Τήρησε αυστηρά τον Κ.Ο Κ. και στις διαβάσεις «Πελεκάνου»*.

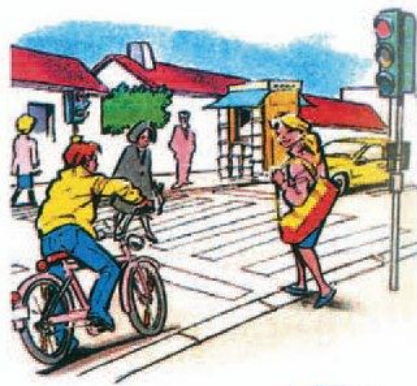
Άλλοι χρήστες του δρόμου

43 Να προσέχεις όταν πλησιάζεις σε ζώα.

Ν' αφήνεις σ' αυτά αρκετό χρόνο για να μετακινηθούν.

Οι ξαφνικοί ήχοι τρομάζουν τα ζώα.

γι' αυτό μη χρησιμοποιείς το κουδούνι.

*διάβαση πελεκάνου: διάβαση με σηματοδότη που ενεργοποιεί ο πεζός με ένα κουμπί για να περάσει απέναντι.

Ποδηλατοδρόμος

44 Σε περίπτωση που υπάρχει δρόμος αποκλειστικά για ποδήλατα, να τον χρησιμοποιείς.

Υ.Μ.Ε. 70 βήματα με οδική ασφάλεια, Αθήνα, 1993

Γράψτε την πρώτη και την τελευταία οδηγία στον πληθυντικό αριθμό κάνοντας τις κατάλληλες αλλαγές:

40

.....

.....

.....

.....

44

.....

.....

Ένα αλλιώτικο Πάρκο!

1 Συζητήστε στις ομάδες σας για τη σημασία των παρακάτω σημάτων. Γράψτε τώρα δίπλα ή κάτω από κάθε πινακίδα τη σημασία της.

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

2

Υπάρχουν σήματα
ακόμα και για τους
Αϊ-Βασίληδες!!!

► Σχεδιάστε και εσείς τα δικά σας
πρωτότυπα σήματα και
παρουσιάστε τα στην τάξη.

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

► Γράψτε κάτω ή δίπλα από κάθε σήμα τη σημασία του.

Ένα Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής... στην αυλή του σχολείου σας!

3 ► Συζητήστε στην τάξη πώς θα μπορούσατε, με τη βοήθεια του Συλλόγου Γονέων, να οργανώσετε στην αυλή του σχολείου σας μια μέρα με θέμα: «Οδηγώ το ποδήλατό μου με ασφάλεια».

► Φτιάξτε με χαρτόνια σήματα οδικής κυκλοφορίας.

- ▶ Ετοιμάστε φυλλάδια με τους βασικούς κανόνες που πρέπει να ξέρουν και να τηρούν οι ποδηλάτες και μοιράστε τα σε όλους τους μαθητές του σχολείου σας.
- ▶ Δημιουργήστε ένα μικρό Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής στην αυλή του σχολείου σας.
- ▶ Α, και μην ξεχάσετε! Κάποιος πρέπει να αναλάβει το ρόλο του τροχονόμου.

Θυμηθείτε τις συμβουλές
του
για τους ποδηλάτες

Η Ραλλού σάς δείχνει παρακάτω μερικά από τα καθήκοντα ενός τροχονόμου:

- ✓ η ρύθμιση της κυκλοφορίας,
- ✓ η ενημέρωση των οδηγών,
- ✓ η τιμωρία των απρόσεχτων οδηγών,
- ✓ η αφαίρεση των πινακίδων κυκλοφορίας στους παραβάτες του ΚΟΚ,
- ✓ η διακοπή της κυκλοφορίας σε περίπτωση ατυχήματος,
- ✓ ο έλεγχος της άδειας οδήγησης των οδηγών.

Άρα, το παιδί που θα αναλάβει το ρόλο του τροχονόμου θα πρέπει να:

✓ ρυθμίζει την κυκλοφορία

✓
.....

✓
.....

✓
.....

✓
.....

✓
.....

Ρόδα είναι και γυρίζει

1

Η Σταματία ήταν μπροστά στο ατύχημα του αδελφού της, του Γρηγόρη. Το είδε και στη συνέχεια το περιέγραψε στους γιατρούς.

Εσείς έτυχε ποτέ να βρεθείτε μπροστά σε ένα ατύχημα που έπαθε κάποιος στο σχολείο, στο σπίτι, στην παιδική χαρά ή στο δρόμο; Περιγράψτε το ατύχημα που είδατε. Οι ερωτήσεις στα πλαίσια θα σας βοηθήσουν να γράψετε τα γεγονότα με μια σειρά και να χωρίσετε το κείμενο σας σε παραγράφους.

Πότε έγινε;

.....

.....

.....

.....

Πού έγινε;

Τι ακριβώς έγινε;
(πρόσωπα και
γεγονότα χωρίς
λεπτομέρειες)

Πώς έγινε;
(με ποια σειρά
έγιναν τα
γεγονότα)

**Γιατί έγινε;
(ποια ήταν η
αιτία)**

**Τι έγινε μετά;
(ποιες ήταν
οι συνέπειες)**

Τι σκέψεις
έκανες και τι
ένιωσες;

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Έγραψα όλα όσα γνώριζα για το ατύχημα;
2. Έγραψα για την αιτία και τις συνέπειες του ατυχήματος;
3. Περιέγραψα τα γεγονότα με τη σειρά που έγιναν;
4. Έγραψα για το πώς ένιωσα;
5. Έκανα παραγράφους;
6. Πρόσεξα την ορθογραφία και τα γράμματα μου;

Το εργαστήρι της Γλώσσας

1 Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν στις παρακάτω λέξεις και βάλτε τόνο όπου χρειάζεται:

χαρ__τε

μιλ__στε

ασφάλ__α

απαγορε__εται

συζητ__στε

όχ__μα

π__ρνω

ρ__θμίζω

ατ__χημα

γεμ__στε

π__ρνώ

ποδηλάτ__σα

π__ζός

κ__κλοφορία

βιαστ__τε

υποχρε__τικός

τροχ__α

στα__ροδρόμι

χαρ__στε

πιαστ__τε

2 Διακρίνετε τα είδη των παρακάτω προτάσεων και σημειώστε δίπλα από κάθε πρόταση: **A** για τις απλές, **Σ** για τις σύνθετες και **Ε** για τις ελλειπτικές.

Τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια και τα μήλα είναι φρούτα.	
Ο δρόμος είναι χαλασμένος.	
Καλή όρεξη!	
Το πούμπουλο είναι ελαφρύ και απαλό.	
Σταματήστε!	
Οι γονείς συζητούν με τα παιδιά τους.	

3

Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων βάζοντας τα ουδέτερα ουσιαστικά που είναι στην παρένθεση στην κατάλληλη πτώση και στον κατάλληλο αριθμό:

*** Μου αρέσει το χρώμα του (φόρεμα) σου.**

*** Η γιαγιά μου έλεγε ότι είχε να τιάσει πέντε (στόμα).**

*** Τα κοινόχρηστα της πολυκατοικίας τα πληρώνουν οι ένοικοι όλων των (διαμέρισμα).**

*** Στις τελευταίες ανασκαφές βρέθηκε το κεφάλι του (άγαλμα) του Διονύσου.**

*** Ο θεός Γιάννης είναι άνθρωπος των.....(γράμμα).**

✿ Το (χρώμα) του ουρανού είναι γαλανό.

✿ Τα..... (όνομα) των μαθητών είναι γραμμένα στην τελευταία σελίδα του (πρόγραμμα) της σχολικής γιορτής.

4 Γράψτε την παρακάτω οδηγία για τους ποδηλάτες στον πληθυντικό αριθμό.

«Να προσέχεις όταν πλησιάζεις σε ζώα. Να αφήνεις σε αυτά αρκετό χρόνο για να μετακινηθούν. Οι ξαφνικοί ήχοι τρομάζουν τα ζώα. Γι' αυτό, μη χρησιμοποιείς το κουδούνι».

.....
.....
.....
.....

.....
.....

5 Στις παρακάτω οδηγίες χρησιμοποιούνται ρήματα: α) στην οριστική, β) στην υποτακτική και γ) στην προστακτική έγκλιση. Βρείτε ποια έγκλιση χρησιμοποιείται σε κάθε οδηγία και γράψτε την στις άλλες δυο εγκλίσεις.

◆ Προσέχουμε ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά και τους ηλικιωμένους.

.....
.....
.....
.....

◆ Να σταματάτε στις διαβάσεις για να περάσουν οι πεζοί.

.....
.....

.....
.....

♦ Καθίστε στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου σωστά δεμένοι με τη ζώνη ασφαλείας.

.....
.....
.....
.....

6 Γράψτε μία πρόταση για καθεμιά από τις λέξεις «παίζω», «πεζός», «παίρνω» και «περνώ».

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ιστορίες παιδιών

Κορίτσι

1

Στο τραγούδι του το κορίτσι λέει: «μπαίνω μέσα στον μπαξέ ... πέφτω πάνω στη ροδιά».

Παρατηρήστε το τελικό (ν) στις λέξεις στον και στη και η Ραλλού θα σας βοηθήσει να θυμηθείτε τότε γράφουμε το τελικό ν στις λέξεις.

Μερικές λέξεις άλλοτε διατηρούν το τελικό ν και άλλοτε όχι. Οι λέξεις αυτές είναι:

- ▶ Τα άρθρα το(ν), τη (ν), ένα (ν)
- ▶ Το αριθμητικό ένα(ν)
- ▶ Η προσωπική αντωνυμία αυτή(ν) - τη(ν)

► Οι άκλιτες λέξεις δε(ν), μη (ν).

Οι λέξεις αυτές διατηρούν το τελικό ν όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από:

► τα φωνήεντα: **α, ε, η, ι, ο, υ, ω**

► τα σύμφωνα: **κ, π, τ**

► τα δίψηφα σύμφωνα:
μπ, ντ, γκ, τσ, τζ

► τα διπλά σύμφωνα: **ξ, ψ**

Διατηρούν πάντα το τελικό ν:

► το επίρρημα σαν

► η προσωπική αντωνυμία
αυτόν - τον

► η αόριστη αντωνυμία έναν

2

Ο Ρώσος συνθέτης Σεργκέι Προκόφιεφ έγραψε ένα μουσικό παραμύθι για παιδιά με ήρωα τον Πέτρο. Ο Πέτρος είναι ένα μικρό αγόρι που ζει σε ένα σπίτι μέσα στο δάσος. Κυκλώστε τη σωστή φράση μέσα στις παρενθέσεις, γράψτε την στα κενά και διαβάστε πώς αρχίζει το παραμύθι:

**«Ένα όμορφο πρωινό, ο Πέτρος αποφάσισε να παίξει στο λιβάδι πίσω από
(την μάντρα, τη μάντρα) του σπιτιού του. Άνοιξε.....
(τη ξύλινη, την ξύλινη) αυλόπορτα και βγήκε
(στην λιακάδα, στη λιακάδα). Ο φιλαράκος του, το μικρό πουλί, τραγουδούσε ευτυχισμένο στο πιο ψηλό κλαδί ενός μεγάλου δέντρου.**

Ακριβώς εκείνη
(τη στιγμή, την στιγμή), ο Πέτρος
άκουσε πίσω του
(έναν δυνατό, ένα δυνατό) θόρυβο.
Αργά, σεινάμενη-κουνάμενη, η
πάπια διέσχισε το λιβάδι και
πλησίασε
(την λιμνούλα, τη λιμνούλα).
Έπειτα μ' ένα πέταγμα βρέθηκε
μέσα στο νερό.
Γύρισε και φώναξε
(στο Πέτρο, στον Πέτρο): «Έλα,
Πέτρο, να κολυμπήσεις κι εσύ,
..... (μην φοβάσαι, μη
φοβάσαι) (δε
παγώνεις, δεν παγώνεις). Το
πρωινό μπάνιο είναι το καλύτερο».

*Προκόφιεφ Σεργκέι,
Ο Πέτρος κι ο Λύκος,
εκδ. Άγκυρα, Αθήνα, 1999
(διασκευή)*

Το μεγάλο μυστικό

1 Η περιπέτεια άρεσε στην παρέα των παιδιών τόσο όσο και η σκανταλιά. Ο Μάρκος διηγείται μία από τις σκανταλιές τους.

Συμπληρώστε στο παρακάτω κείμενο τα ρήματα που βρίσκονται στις παρενθέσεις σε χρόνο **αόριστο** για να την ανακαλύψετε.

Ο αρχηγός (δίνω)
συμβουλές στο Δημήτρη και αυτός,
αφού (βγάζω) ένα
μεγάλο **βότσαλο** από την τσέπη
του, το (ρίχνω) με όλη
του τη δύναμη προς τη χουρμαδιά.
Ο τόπος (γεμίζω) με το
χρυσάφενιο καρπό. Όμως, για κακή
του τύχη, οι περισσότεροι
χουρμάδες(πέφτω)
μέσα στην αυλή του γειτονικού

σπιτιού. Με γρήγορες κινήσεις
..... (μαζεύω) όσους
μπορούσε και (γυρίζω)
καμαρωτός πίσω στην παρέα.

2 Ο Δημήτρης δεν κατάφερε να
μαζέψει αρκετούς χουρμάδες για
όλα τα παιδιά. Ο αρχηγός της
ομάδας δίνει συμβουλές στο Μάρκο
για το πώς αυτός θα τα καταφέρει
καλύτερα.

Συμπληρώστε τα ρήματα των
παρενθέσεων σε χρόνο **ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ**
ΜΕΛΛΟΝΤΑ για να διαβάσετε τι του
είπε.

«..... σου (δίνω) αυτό το
μεγάλο βότσαλο και εσύ με τη
σειρά σου(φτάνω)
κοντά στη χουρμαδιά καιτο
..... (ρίχνω) με όλη σου τη

δύναμη. Μ' αυτόν τον τρόπο οι χουρμάδες.....(πέφτω) στο έδαφος. Εσύ τους (μαζεύω), όσο πιο γρήγορα μπορείς, και (γυρίζω) αμέσως πίσω στην παρέα προσέχοντας να μη σε δει κανείς. Αν τα καταφέρεις, σου(χαρίζω) την πετονιά μου».

3 Ο αδελφός του Μάρκου, που ήταν μικρότερος, άκουσε τη διήγηση του αδερφού του και δεν κατάλαβε τη φράση «... το ημίφως της σπηλιάς». Έψαξε στο λεξικό και βρήκε ότι η λέξη ημίφως σημαίνει το λιγοστό φως, το μισοσκοτάδο. Είναι σύνθετη και σχηματίζεται από το ημι- που δηλώνει ότι κάτι είναι μισό ή δεν έχει ολοκληρωθεί και το ουσιαστικό φως.

Βοηθήστε τον να συμπληρώσει τις παρακάτω προτάσεις διαλέγοντας, από τις λέξεις που είναι στο συννεφάκι, την κατάλληλη κάθε φορά.

**ημιευθεία, ημίχρονο,
ημιώροφος, ημίθεος**

Αν δυσκολευτείτε με τη σημασία των λέξεων μπορείτε να συμβουλευτείτε και εσείς το λεξικό σας.

*** Ο Ηρακλής ήταν ένας από τους της ελληνικής μυθολογίας.**

*** Μια έχει αρχή αλλά δεν έχει τέλος.**

*** Στο δεύτερο η ομάδα μας ήταν καλύτερη και κέρδισε τον αγώνα.**

✿ Στον της διπλανής πολυκατοικίας υπάρχουν πολλά γραφεία.

4 Γράψτε στο τετράδιό σας μια περιπέτεια που έχετε ζήσει και σας φόβισε πολύ. Οι ερωτήσεις στα πλαίσια θα σας βοηθήσουν. Κατόπιν, διαβάστε το κείμενο σας στην τάξη έτσι ώστε να μεταδώσετε την αγωνία σας στους συμμαθητές σας.

1. Πού και πότε συνέβησαν αυτά που διηγείστε;

2. Ποια πρόσωπα πήραν μέρος στην ιστορία;

3. Ποιο ήταν το πρόβλημα;

**4. Ποια εμπόδια
παρουσιάστηκαν;**

**5. Πώς νιώσατε και τι
σκεφτήκατε κατά τη διάρκεια
της περιπέτειάς σας;**

**6. Τι κάνατε; Πώς
αντιδράσατε;**

**7. Ποιες ήταν οι συνέπειες
των πράξεών σας;**

**8. Τι άλλο συνέβη που δεν το
περιμένατε;**

**9. Ποιο ήταν το τέλος της
περιπέτειάς σας;**

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Περιέγραψα την περιπέτειά μου με λεπτομέρειες;
2. Έγραψα για το πώς ένιωσα;
3. Χρησιμοποίησα διαλόγους για να γίνει πιο ζωντανή η διήγηση μου;
4. Είναι το τέλος της διήγησής μου ενδιαφέρον;
5. Περιέγραψα τα γεγονότα με τη σειρά που έγιναν;
6. Χρησιμοποίησα ρήματα σε χρόνο παρατατικό και αόριστο;
7. Χώρισα το κείμενό μου σε παραγράφους;
8. Πρόσεξα την ορθογραφία και τα γράμματά μου;

Ο αδελφός της Ασπασίας

1 Την ιστορία μάς τη διηγείται ο Δαμιανός σε μια σελίδα από το ημερολόγιο του.

Συζητήστε τι νομίζετε ότι έγραψε η Ασπασία την ίδια μέρα στο ημερολόγιο της όταν βρήκε το Δαμιανό μέσα στο δωμάτιο να πειράζει τα πράγματά της.

Δουλέψτε σε ομάδες και επιλέξτε να διηγηθείτε το επεισόδιο στο δωμάτιο της Ασπασίας από τη ματιά ενός άλλου προσώπου της ιστορίας.

- Πώς θα το περιέγραφε ο μπαμπάς;
- Πώς θα το περιέγραφε η μαμά;
- Πώς θα το περιγράφατε εσείς;

2 Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και βάλτε στα κενά το ρήμα κάθομαι στο σωστό του τύπο.

Ο Δαμιανός στο ίδιο θρανίο με το Θεωρή. Και στην Τρίτη τάξη τα παιδιά μαζί. Η δασκάλα είπε όμως στα παιδιά ότι θα αλλάξουν θέσεις για το δεύτερο τρίμηνο. Τα παιδιά, που μέχρι τώρα στις μπροστινές θέσεις, μετά τα Χριστούγεννα στις τελευταίες. Ο Δαμιανός ελπίζει ότι του χρόνου.....πάλι μαζί με το φίλο του.

3 Ο Δαμιανός πήρε κάποιες «Μεγάλες Αποφάσεις». Υποσχέθηκε κρυφά στον εαυτό του να γίνει καλύτερος. Βάλτε τα ρήματα

της παρένθεσης στον **εξακολουθη-
τικό μέλλοντα** για να διαβάσετε τις
Μεγάλες Αποφάσεις του:

✿ Αποφασίζω να φτιάξω το
γραφικό μου χαρακτήρα κι έτσι τα
γράμματα μου
(διαβάζω) πιο εύκολα, ακόμα και
από μένα τον ίδιο!

✿ Το μεσημεριανό φαγητό.....
..... (ετοιμάζομαι) από τη
μητέρα αλλά το τραπέζι
..... (στρώνομαι) από
εμένα χωρίς γκρίνιες.

✿ (είμαι) πιο
τακτικός με τα πράγματα μου
.....(τοποθετώ)
τα βιβλία στα ράφια,
.....(τακτοποιώ) τα
παπούτσια και τα ρούχα στις
ντουλάπες.

Έτσι, δε
(κουράζομαι) η μαμά μου κι εγώ να
ψάχνουμε για να βρούμε τα
πράγματα μου στο μπαλκόνι ή
κάτω από τα σεντόνια μου.

4 Συμπληρώστε τις καταλήξεις
των ρημάτων με το σωστό τύπο **-ΤΕ**
ή **-ΤΑΙ** για να μάθετε τι γίνεται κάθε
βράδυ στο σπίτι των παιδιών.

Όταν όλη η οικογένεια της
Ασπασίας κάθε ___ στο σαλόνι για
να δει τηλεόραση, συχνά υπάρχουν
διαφωνίες.

– Εσείς θέλετε ___ να βλέπε ___ όλο
ειδήσεις, παραπονιούνται τα
παιδιά.

– Κι εσείς να παρακολουθεί ___ όλο
κινούμενα σχέδια, απαντά ο
μπαμπάς.

– Αυτή η σειρά παίζει ___ χρόνια και δε θέλω να τη χάσω με τίποτα, λέει η γιαγιά.

– Με τους τσακωμούς δε γίνε ___ τίποτα, είπε η μαμά και όπως πάντα βρήκε τη λύση! Να δουν όλοι μια ελληνική ταινία.

Όταν γράφε**ΤΕ** να προσέχετε **ΠΩΣ** γράφε**ΤΑΙ** η κάθε λέξη!

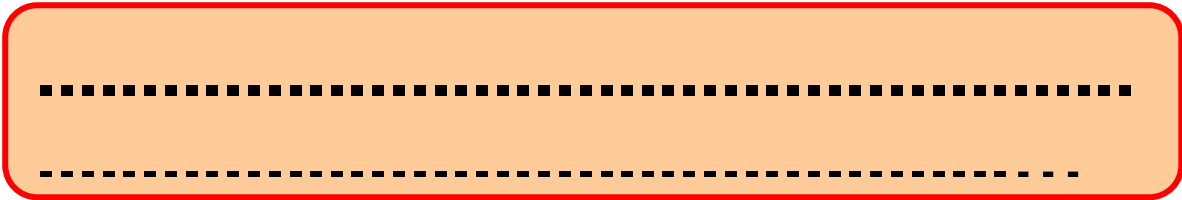
Ο εξάχρονος ήρωας της Ορλεάνης

1 Στο επόμενο τεύχος της σχολικής εφημερίδας αποφασίσατε να δημοσιεύσετε άρθρα με ενδιαφέρον και πρωτότυπο περιεχόμενο. Η Ραλλού, για να σας βοηθήσει, βρήκε και έκοψε δύο άρθρα από την εφημερίδα αλλά μέσα στη βιασύνη της ξέχασε να κόψει και τους τίτλους τους.

Διαβάστε τα άρθρα και δώστε εσείς έναν τίτλο που ταιριάζει.

Θυμηθείτε ότι ένας τίτλος πρέπει να είναι σύντομος αλλά και εντυπωσιακός!

Τέσσερις φορές την εβδομάδα, οι Κενυάτες βιβλιοθηκάριοι Τζόζεφ και Σάμιουελ μαζί με τους βοηθούς τους φορτώνουν τρεις καμήλες με 750-800 βιβλία από τη βιβλιοθήκη της πόλης Γκαρίσα και αρχίζουν ένα μακρινό και δύσκολο ταξίδι.

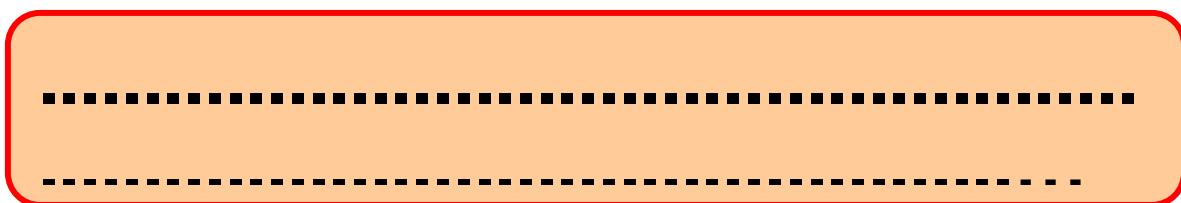
Σκοπός τους είναι να μεταφέρουν τα βιβλία στα απομονωμένα

χωριά της ανατολικής Κένυας, όπου τα περιμένουν με λαχτάρα εκατοντάδες παιδιά αλλά και

μεγάλοι. Για τα παιδιά, αυτά τα βιβλία είναι μικρά «παράθυρα» που τους επιτρέπουν να μάθουν για άλλους κόσμους, άλλους πολιτισμούς και άλλες συνήθειες.

Περιοδικά «Τα Σάϊνια», Σεπτέμβριος 2005 (διασκευή)

Προφανώς κάτι μας λένε τα κατοικίδιά μας αλλά τι είναι αυτό; Συνήθως βγάζουμε διάφορα συμπεράσματα για το τι μπορεί να

σκέφτονται όταν μας κοιτούν στα μάτια και νιαουρίζουν ή όταν βγάζουν διάφορους ήχους. Τι είναι όμως ακριβώς αυτό που λένε; Και τι θα λέγατε εάν υπήρχε μια συσκευή που θα μεταφράζει όλα αυτά τα νιαουρο- και γαβγο-λογάκια;

Μια ιαπωνική εταιρία παιχνιδιών κατασκεύασε μια συσκευή η οποία «μεταφράζει» τις γατο-λέξεις σε ανθρωπολέξεις!

Η συσκευή, σύμφωνα με τους κατασκευαστές, θα μεταφράζει τους ήχους της γάτας σε ανθρώπινες φράσεις, όπως: «δε μου αρέσει αυτό», «πού μπορώ να ξύσω τα νύχια μου»; κτλ.

Πολύ θα θέλαμε μια συσκευή που να μεταφράζει στις γάτες και στους σκύλους αυτά που λέμε εμείς, π.χ. «όχι εκεί τα νύχια», «όχι, όχι την παντόφλα»,... Θα γινόταν σίγουρα

έναν πραγματικά ενδιαφέρον
διάλογο που θα μας έφερνε πιο
κοντά ή πιο μακριά...

www.thelo.gr/funny_news.asp?action=details&article=195

2 Πάρτε μέρος στο διαγωνισμό που κάνει η τοπική εφημερίδα για το καλύτερο σχολικό άρθρο. Το βραβείο είναι μια ξενάγηση σε μια μεγάλη εφημερίδα για να γνωρίσετε από κοντά τους χώρους και τον τρόπο που δουλεύουν οι δημοσιογράφοι.

Εργαστείτε σε ομάδες. Η Ραλλού θα βοηθήσει να κερδίσει η τάξη σας το βραβείο. Ακολουθήστε τις συμβουλές της και... καλή επιτυχία!

1. Σχεδιάζω πώς θα γράψω το άρθρο.

2. Γράφω το άρθρο.

3. Βελτιώνω το άρθρο.

4. Δίνω έναν τίτλο στο άρθρο.

1. Σχεδιάζω πώς θα γράψω το άρθρο.

Διαλέξτε ένα θέμα:

Γράψτε για ένα θέμα που είναι σημαντικό, ενδιαφέρον ή ασυνήθιστο, έτσι ώστε κάποιος να θέλει να το διαβάσει.

π.χ. Ένας σχολικός αγώνας.

Μια επίσκεψη με το σχολείο στο μουσείο με απρόβλεπτη εξέλιξη.

Η επίσκεψη ενός σημαντικού προσώπου στο σχολείο.
Αν χρειαστείτε περισσότερες πληροφορίες, αναζητήστε τις σε διάφορες πηγές (έντυπα, συνεντεύξεις, διαδίκτυο, κ.ά.).

2. Γράφω το άρθρο.

Γράψτε την αρχή του άρθρου: Ξεκινήστε με την πιο σημαντική ή ενδιαφέρουσα πληροφορία.

Γράψτε το κύριο μέρος του άρθρου σας:

Γράψτε περισσότερα για την αρχική πληροφορία απαντώντας στις ερωτήσεις: πού, πώς, ποιος, πότε, τι.

Γράψτε το τέλος του άρθρου: Προσπαθήστε να κάνετε τους αναγνώστες σας να σκεφτούν ή να προβληματιστούν για κάτι.

Για να τραβήξετε την προσοχή του αναγνώστη, συνοδέψτε το άρθρο σας με μια φωτογραφία που να ταιριάζει με το περιεχόμενό του. Γράψτε μια λεζάντα που να περιγράφει τη φωτογραφία.

3. Βελτιώνω το άρθρο και το ξαναγράφω στο τετράδιό μου

Ξανακοιτάξτε όσα έχετε γράψει:

Σιγουρευτείτε ότι έχετε συμπεριλάβει στο άρθρο σας όλες τις σημαντικές πληροφορίες.

Ελέγξτε για απροσεξίες και λάθη:

Σιγουρευτείτε ότι:

α) αν στο άρθρο σας υπάρχουν κύρια ονόματα, τα έχετε γράψει σωστά,

β) αν χρησιμοποιήσατε τα λόγια κάποιου προσώπου, τα βάλατε σε εισαγωγικά.

Διορθώστε τυχόν ορθογραφικά λάθη και, αν χρειαστεί, ζητήστε βοήθεια από το δάσκαλο σας.

4. Δίνω έναν τίτλο στο άρθρο

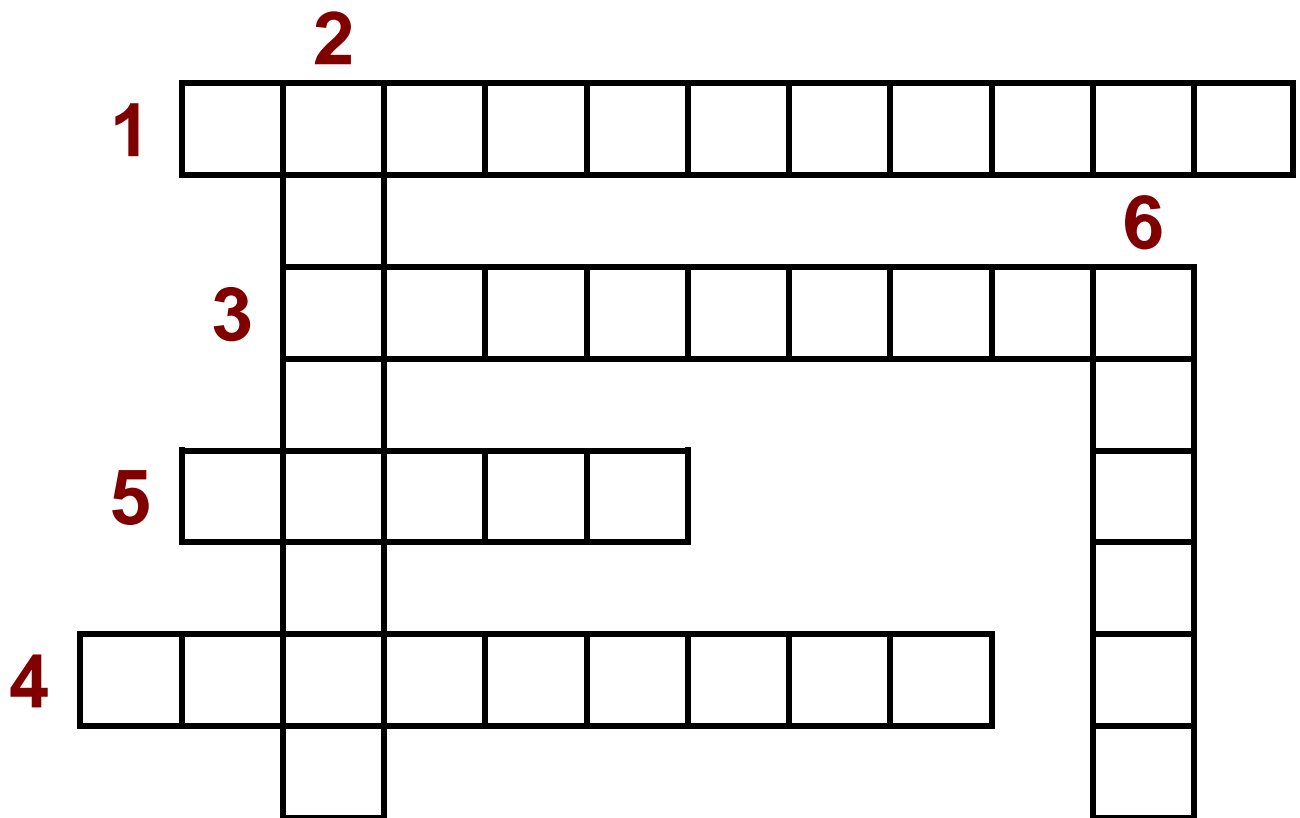
Βρείτε έναν τίτλο για το άρθρο σας, σύντομο και ελκυστικό.

Το εργαστήρι της Γλώσσας

1 Συμπληρώστε το σταυρόλεξο:

- 1.** Εκεί γράφουμε τις νότες της μουσικής.
- 2.** Βρίσκονται στο Ιόνιο πέλαγος.
- 3.** Ακολουθεί το εικοστό ένατο.
- 4.** Έτσι λέγεται η λέξη με δύο συλλαβές.
- 5.** Είναι η σελίδα πριν από τη δέκατη.
- 6.** Αυτή τη σειρά έχει ο μήνας Αύγουστος.

2 Συμπληρώστε τα άρθρα που λείπουν προσέχοντας το τελικό (v):

Η βαβυλωνία

Μαζεύτηκαν τα παιδιά
..... αυλή να παίξουν.
Τι παιχνίδι άραγε να
πρωτοδιαλέξουν;

Ένας θέλει το κρυφό
Άλλος μπερλίνα.
Παίζουμε κυνηγητό;

Όχι, ψιψίνα

Θέλετε τ' αγάλματα;

..... μακριά γαϊδούρα;

..... τυφλόμυγα, το μπιζ
το ρολόι, σβούρα;

Παίζουμε βασιλιά;

Όχι, κρεμάλα;

Προτιμώ ποδόσφαιρο,
πέτα μου μπάλα.

Παίρνω αμπάριζα, παιδιά,
ποπό φασαρία!

Κι ένας άλλος: Παίζουμε
..... βαβυλωνία;

Κι ο μικρός χωρατατζής
πήρε πάλι φόρα:

Και τι παίζουμε, κουτέ,
τάχα τόσην ώρα;

*Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά:
Ντίνα Χατζηνικολάου, Παίζουμε;,
εκδ. Αστήρ, Αθήνα, 2005*

3 Στις παρακάτω προτάσεις τα ρήματα είναι σε χρόνο ενεστώτα. Ξαναγράψτε τις προτάσεις βάζοντας τα ρήματα πρώτα στο «χτες» χρησιμοποιώντας τον **αόριστο** και μετά στο «αύριο» χρησιμοποιώντας το **συνοπτικό μέλλοντα**:

✿ Ο Δημήτρης μαθαίνει την ορθογραφία του.

.....
.....
.....
.....

✿ Οι μαθητές λύνουν τα προβλήματα των μαθηματικών.

.....
.....
.....
.....

✿ Τα παιδιά ψαρεύουν στην άκρη του λιμανιού.

.....
.....
.....
.....

✿ Νίκο, τελειώνεις τα μαθήματα σου;

.....
.....
.....
.....

✿ Ψάχνουμε για αχινούς στην είσοδο της σπηλιάς.

.....
.....
.....
.....

4 Συμπληρώστε στο κείμενο τα κενά, με τον κατάλληλο χρόνο των

**ρημάτων που είναι στην
παρένθεση, για να διαβάσετε μια
«Μεγάλη Απόφαση» του Δαμιανού:**

**Ο Δαμιανός τώρα ετοιμάζεται μόνος
του κάθε πρωί για το σχολείο. Αυτό
όμως δε γινόταν πάντα. Όταν ήταν
μικρός (ντύνομαι),
..... (πλένομαι) και
..... (χτενίζομαι) με τη
βοήθεια της μητέρας του.**

**Όταν έγινε οχτώ χρονών πήρε την
«Μεγάλη Απόφαση» ότι από εδώ
και πέρα (ντύνομαι),
..... (πλένομαι) και
..... (χτενίζομαι)
μόνος του.**

7 Ενότητα

Η Ελιά

1 Στο ποίημα «Η Ελιά» ο ποιητής Κωστής Παλαμάς παρουσιάζει την ελιά να μιλάει σαν άνθρωπος. Χρησιμοποιεί δηλαδή μια προσωποποίηση.

Ένας ποιητής χρησιμοποιεί την προσωποποίηση για να δώσει ανθρώπινα χαρακτηριστικά σε ζώα ή πράγματα.

Σε πολλά παραμύθια σίγουρα έχετε ακούσει δέντρα ή ζώα να μιλούν και να συμπεριφέρονται όπως εμείς οι άνθρωποι.

► Φτιάξτε κάτι πρωτότυπο για τη γωνιά της φύσης στην τάξη. Πάρτε μια φανταστική συνέντευξη από το αγαπημένο σας δέντρο, γράψτε την σε ένα φύλλο χαρτιού και διακοσμήστε την με ζωγραφιές ή φωτογραφίες του δέντρου.

► Σκεφτείτε ποιες ερωτήσεις θα κάνατε στο δέντρο που θα διαλέξετε.

Η Ραλλού θέλει να σας βοηθήσει και σας προτείνει κάποιες ερωτήσεις που δεν πρέπει να ξεχάσετε να κάνετε.

1. Πού μεγάλωσε;

2. Πώς είναι ο κορμός και πώς ο καρπός του;

3. Τι χρώμα έχουν τα φύλλα του;

4. Τι σκέφτεται και τι νιώθει για τους ανθρώπους και για τα άλλα τα δέντρα;

5. Έχει ακούσει κάποια ιστορία από τα πουλιά που κάθονται στα κλαδιά του;

2 Χωριστείτε σε ομάδες και αναζητήστε:

► στο βιβλίο των Θρησκευτικών της Γ' τάξης (2ος τόμος σελ. 47), στο

70 / 67-68

μάθημα «Η κιβωτός της αγάπης», την ιστορία του κατακλυσμού του Νώε. Διαβάστε στην τάξη την περιγραφή της σκηνής όπου το περιστέρι επέστρεψε με το φύλλο ελιάς στο στόμα του,

► στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα www.oliveoil.gr, πληροφορίες για την ελιά και το ελαιόλαδο.

3 Ξαναγράψτε τις παρακάτω προτάσεις βάζοντας απόστροφο, όπου χρειάζεται:

*Ευγένιος
Τριβιζάς,
Η Δέσποινα
και το περι-
στέρι, εκδ.
Ελληνικά
Γράμματα,
Αθήνα, 2003*

 Η θεία μου, που κατάγεται από την Άμφισσα, μου έφερε ένα βάζο ελιές που μου αρέσουν πολύ.

.....
.....
.....
.....

 Πόσο θα ήθελα να ήμουν στο χωριό όταν ο παππούς μαζεύει τις ελιές!

.....
.....
.....

 «Πάρε το βιβλίο σου από το τραπέζι της κουζίνας γιατί έχει χυθεί λάδι», μου είπε η μαμά ανήσυχη.

.....
.....
.....
.....

✿ Ο αδερφός μου, όπως και εγώ, τρελαίνεται να κρύβεται μέσα στην κουφάλα της γέρικης ελιάς.

.....

.....

.....

.....

Οι μύθοι και η ελιά

1 «Στις γιαγιάδες αρέσει να διηγούνται ιστορίες στα εγγόνια τους. Το ίδιο και της γιαγιάς μου. Χθες το βράδυ μού είπε ένα μύθο για την ελιά. Μου είπε ακόμα ότι στο χωριό της υπάρχουν δυο ελιές που ζουν πάνω από 200 χρόνια».

Βάλτε τις υπογραμμισμένες λέξεις στον παρακάτω πίνακα και συμπληρώστε τον:

	Ενικός αριθμός	
Όνομ.	η ελιά	η γιαγιά
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

	Πληθυντικός αριθμός	
Όνομ.	οι ελιές	οι γιαγιάδες
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

Μάθετε τα μικρά μυστικά που ήξερε η γιαγιά για τα δέντρα συμπληρώνοντας τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τη λέξη που είναι στην παρένθεση, αφού κάνετε τις αλλαγές που χρειάζονται:

Οι αρχαίοι Έλληνες έκοβαν κλαδιά και μ' αυτά στεφάνωναν τους νικητές των Ολυμπιακών αγώνων, (αγριελιά)

Τα ξύλα των δε
σαπίζουν στο νερό αλλά
σκληραίνουν και παίρνουν ένα
μαύρο χρώμα. (βελανιδιά)

τα κλαδιά της κρέμονται
προς τα κάτω, σαν μακριά μαλλιά
κοπέλας που κλαίει, γι' αυτό την
ονομάζουν «κλαίουσα». (ιτιά)

Το φύλλωμα της γίνεται
τόσο πλούσιο που στον ίσκιο της
μπορούν να σταθούν εκατό
άνθρωποι. (καστανιά)

Νίκος & Μαρία
Ψιλάκη - Ηλίας
Καστανάς, «The
olive wreath»,
εκδ. Καρμάνωρ,
Ηράκλειο, 1999

2

Τι θα γινόταν άραγε αν η θεά Αθηνά δεν είχε κερδίσει το διαγωνισμό για την κυριαρχία της Αττικής; Τι θα γινόταν στην Αθήνα αν δεν υπήρχε η ελιά και το λάδι; Σκεφτείτε πώς θα φωτίζονταν οι δρόμοι και τα σπίτια των ανθρώπων, με τι θα στεφάνωναν τους Ολυμπιονίκες, και το σπουδαιότερο, πώς θα μαγείρευαν τα φαγητά τους. Βέβαια, από την άλλη μεριά, θα υπήρχαν καταρράχτες στην Ακρόπολη, πηγές και πηγάδια παντού και η Αττική θα είχε γεμίσει λίμνες και ορυζώνες.

Ξαναγράψτε στο τετράδιό σας το μύθο του Ποσειδώνα και της Αθηνάς με τέτοιο τρόπο ώστε νικητής να βγαίνει ο Ποσειδώνας.

3 Από το μύθο «η ελιά του Αρισταίου» γνωρίσαμε ποιος ήταν ο Αρισταίος. Συμπληρώστε στον παρακάτω πίνακα όσες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε γι' αυτόν μέσα στο κείμενο. Φτιάξτε μετά και τη δική σας ταυτότητα και συγκρίνετέ την μ' αυτήν του Αρισταίου.

	Ζωγραφιά του Αρισταίου
Όνομα	
Επώνυμο	
Όνομα πατέρα	
Όνομα μητέρας	

Τόπος γέννησης	
Τόπος κατοικίας	
Επάγγελμα	

	Φωτογραφία παιδιού
Όνομα	
Επώνυμο	
Όνομα πατέρα	
Όνομα μητέρας	

Ημερ. Γέννησης	
Τόπος γέννησης	
Τόπος κατοικίας	
Επάγγελμα	
Ενδιαφέροντα	
Σχέδια για το μέλλον	

Η ελιά στην Ελλάδα και στη Μεσόγειο

1 Η Έλλη, μια μαθήτρια της Δ΄ τάξης, βρήκε στο διαδίκτυο ένα κείμενο με ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τα μέρη της ελιάς. Όταν όμως το αποθήκευσε χάθηκαν οι παράγραφοι.

Βοηθήστε την να χωρίσει το κείμενο σε 5 παραγράφους. Στην αρχή κάθε παραγράφου σημειώστε το σύμβολο § για να τις ξεχωρίσετε.

Τα μέρη της ελιάς

Η ρίζα της ελιάς προχωρεί πολύ βαθιά στο χώμα και διακλαδίζεται απλωτά προς όλες τις μεριές, ανάμεσα και από πέτρες ακόμα, ώσπου να συναντήσει υγρασία. Η ελιά, με τις βαθιά απλωμένες ρίζες της,

στηρίζεται γερά στο χώμα.
Δύσκολα ξεριζώνεται. Ο κορμός της ελιάς γίνεται χοντρός, ψηλός και διακλαδίζεται κι αυτός απλωτά.
Μπορεί να φτάσει σε ύψος 25-30 μ.
Η εξωτερική φλούδα του κορμού είναι ξερή, γκρίζα στα χρώματα και έχει εξογκώματα. Όταν το δέντρο γερνά, ο κορμός σχηματίζει κουφάλες. Τα φύλλα της ελιάς είναι μικρά κι έχουν μικρό μίσχο. Η πάνω επιφάνεια του φύλλου έχει χρώμα ανοιχτό πράσινο και η κάτω ασημένιο. Τα φύλλα βγαίνουν από τα κλαδιά αντίθετα κι έτσι δε σκιάζει το ένα το άλλο. Τα άνθη της ελιάς φυτρώνουν πολλά μαζί (15-25) αλλά δε μυρίζουν. Βγαίνουν από τους βλαστούς της περασμένης χρονιάς. Η ελιά ανθίζει τον Απρίλιο - Μάιο. Ο καρπός, πριν ωριμάσει, έχει χρώμα πράσινο. Ωριμάζοντας

παίρνει χρώμα μολυβί ή μαύρο. Οι καρποί της ελιάς αρχίζουν να ωριμάζουν τον Οκτώβριο. Το μάζεμα του καρπού αρχίζει το Νοέμβριο και σε πολλά μέρη διαρκεί ως το Μάρτιο.

Φωτογραφία από τον αρχαιολογικό χώρο της Επιδαύρου. Νίκος & Μαρία Ψιλάκη - Ηλίας Καστανάς, Ο πολιτισμός της ελιάς, εκδ. Καρμάνωρ, Ηράκλειο, 1999.

2 Οι εικόνες δείχνουν πώς παράγεται το λάδι. Παρατηρήστε προσεχτικά τις εικόνες και γράψτε στο τετράδιό σας με λίγα λόγια πώς φτάνει τελικά το λάδι στα ράφια των καταστημάτων. Για κάθε εικόνα γράψτε μια μικρή παράγραφο.

1.

3.

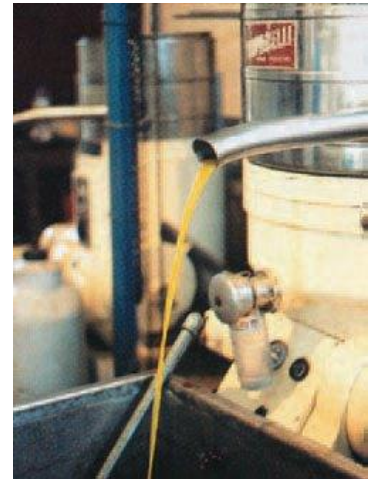
5.

2.

4.

6.

*Εικόνες από το Περιοδικό
«Ελιά και Ελαιόλαδο»,
εκδ. Άξιον Εκδοτική, Αθήνα*

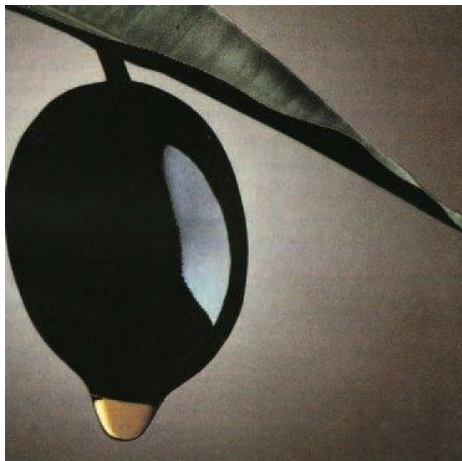
3

Η Ραλλού από τη βιασύνη της έγραψε σ' όλες τις λέξεις το αρχικό γράμμα με μικρό.

Υπογραμμίστε αυτές που γράφονται με το αρχικό τους γράμμα κεφαλαίο και κάντε τις απαραίτητες διορθώσεις πάνω στο κείμενο.

«Το λάδι το βρίσκουμε σε πολλές περιοχές της Ελλάδας αλλά και άλλων χωρών της μεσογείου όπως της Ιταλίας και της Ισπανίας. Η φίλη μου, η Ζωή, είναι από την Καλαμάτα και υποστηρίζει ότι το καλαματιανό λάδι είναι το καλύτερο. Ο φίλος μου όμως, ο Αντώνης, που είναι από την Κέρκυρα, δε συμφωνεί μαζί της και λέει ότι το κερκυραϊκό λάδι είναι το πιο νόστιμο. Το Πάσχα, που φέτος είναι στα μέσα του Απρίλη, θα επισκεφτούμε με τους γονείς

μου τη θεία μου, την αγγελική, που ζει στα χανιά και που μας έχει υποσχεθεί να μας δείξει μια αιωνόβια ελιά. Αυτά ακούει η σκυλίτσα μου, η σπίθα, και θέλει να έρθει και αυτή μαζί μας».

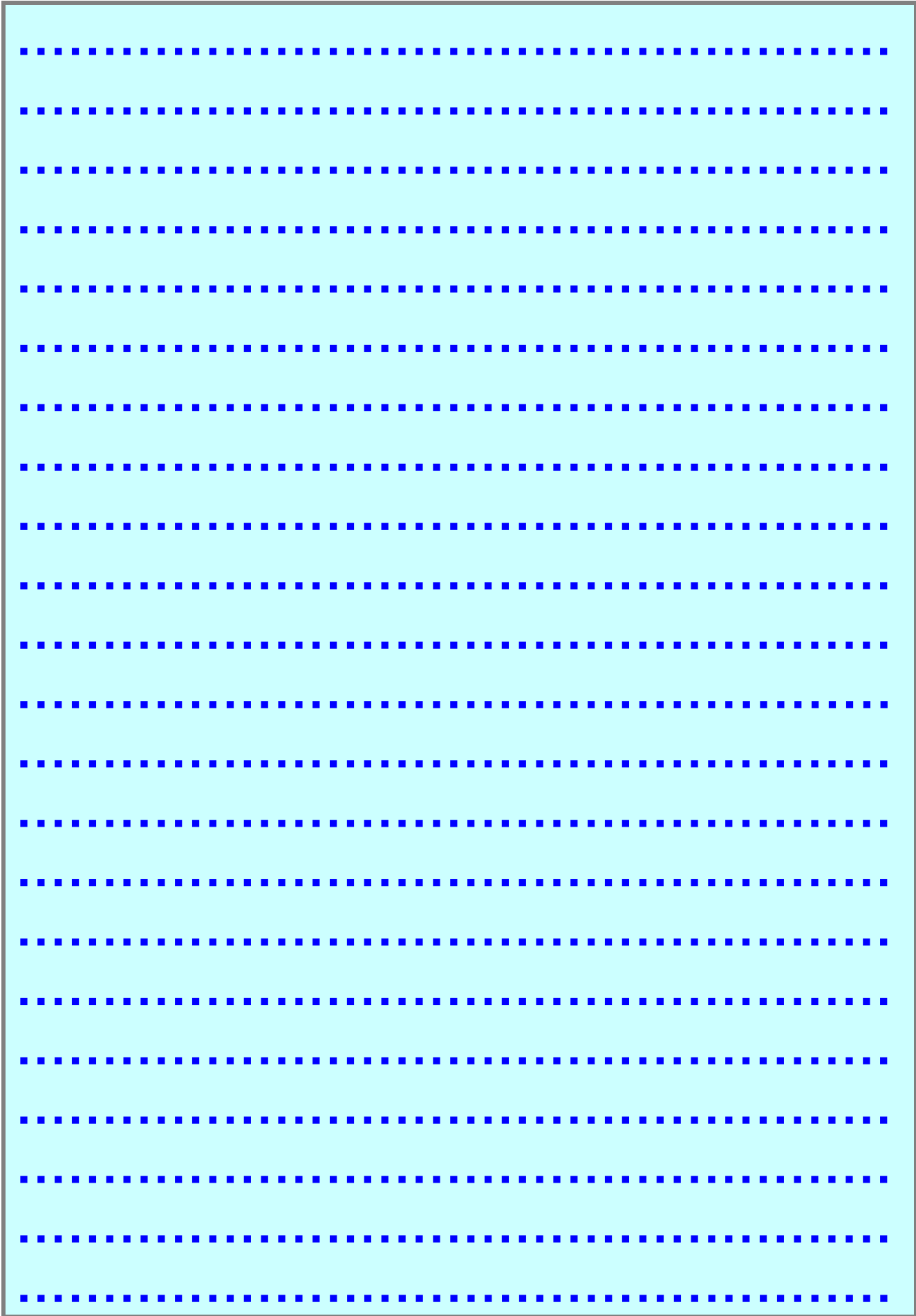

Μαγειρεύουμε με ελαιόλαδο

1 Τα παιδιά συζήτησαν στην τάξη για το ελαιόλαδο που αποτελεί τη βάση της μεσογειακής διατροφής. Αποφάσισαν λοιπόν να βρουν κι άλλες συνταγές με ελαιόλαδο και να φτιάξουν τον οδηγό υγιεινής μαγειρικής: *«Τρώμε υγιεινά για να ζούμε πολλά χρόνια!»*

Ρωτήστε μαμάδες, μπαμπάδες, γιαγιάδες, παππούδες,... και συγκεντρώστε τις συνταγές σας σ' ένα φάκελο. Διαβάστε τες στην τάξη και αποφασίστε ποιες από αυτές θα δημοσιευτούν στην εφημερίδα του σχολείου σας.

Γράψτε τη συνταγή του φαγητού ή του γλυκού που σας άρεσε πιο πολύ.

Σε μια συνταγή πρέπει να φαίνονται καθαρά:

- α)** τα υλικά που θα χρειαστούμε και η ποσότητα που θα χρησιμοποιήσουμε,
- β)** ο τρόπος που παρασκευάζεται το φαγητό ή το γλυκό μας. Γράφουμε με λεπτομέρειες τα βήματα που θα ακολουθήσουμε, τα μαγειρικά σκεύη που θα χρειαστούμε, το χρόνο και τη θερμοκρασία παρασκευής,
- γ)** ο τρόπος που θα σερβίρουμε το φαγητό ή το γλυκό μας.

2 Διαβάστε τις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώντας τις χρωματισμένες φράσεις με τις λέξεις που είναι στην παρένθεση:

(λαδομπογιά, λαδιά, λαδί, λαδικό,
λαδερά)

✿ Η αδερφή μου αγόρασε μια
μπλούζα **στο χρώμα του λαδιού.**

✿ Ο Γιάννης έχει **ένα λεκέ από
λάδι** στην μπλούζα του.

✿ Η μητέρα βάζει λάδι στη σαλάτα
με το **δοχείο για το σερβίρισμα
του λαδιού.**

✿ Ανάμεσα στα πιο υγιεινά φαγητά
είναι αυτά **που μαγειρεύονται με
λάδι.**

✿ Βάψαμε την κουζίνα με **μπογιά
που για να φτιαχτεί
χρησιμοποιείται λάδι.**

3

Η Ένωση Ελαιοπαραγωγών της περιοχής σας προκήρυξε ένα διαγωνισμό για την πιο πρωτότυπη ετικέτα λαδιού. Όλοι οι μαθητές των δημοτικών σχολείων μπορούν να πάρουν μέρος. Ο νικητής του διαγωνισμού θα δει την ετικέτα του για ένα χρόνο σε όλα τα μπουκάλια της Ένωσης.

Η φαντασία σας αλλά και οι πληροφορίες που βρίσκονται στην ετικέτα της επόμενης σελίδας θα σας βοηθήσουν να φτιάξετε τη δική σας.

Πληροφορίες για
την κατηγορία του
ελαιόλαδου.

Ονομασία του
προϊόντος.

Ο παρασκευαστής
ή ο συσκευαστής.

ΕΛΒΙΣΕ

Περιεχόμενο 1 L

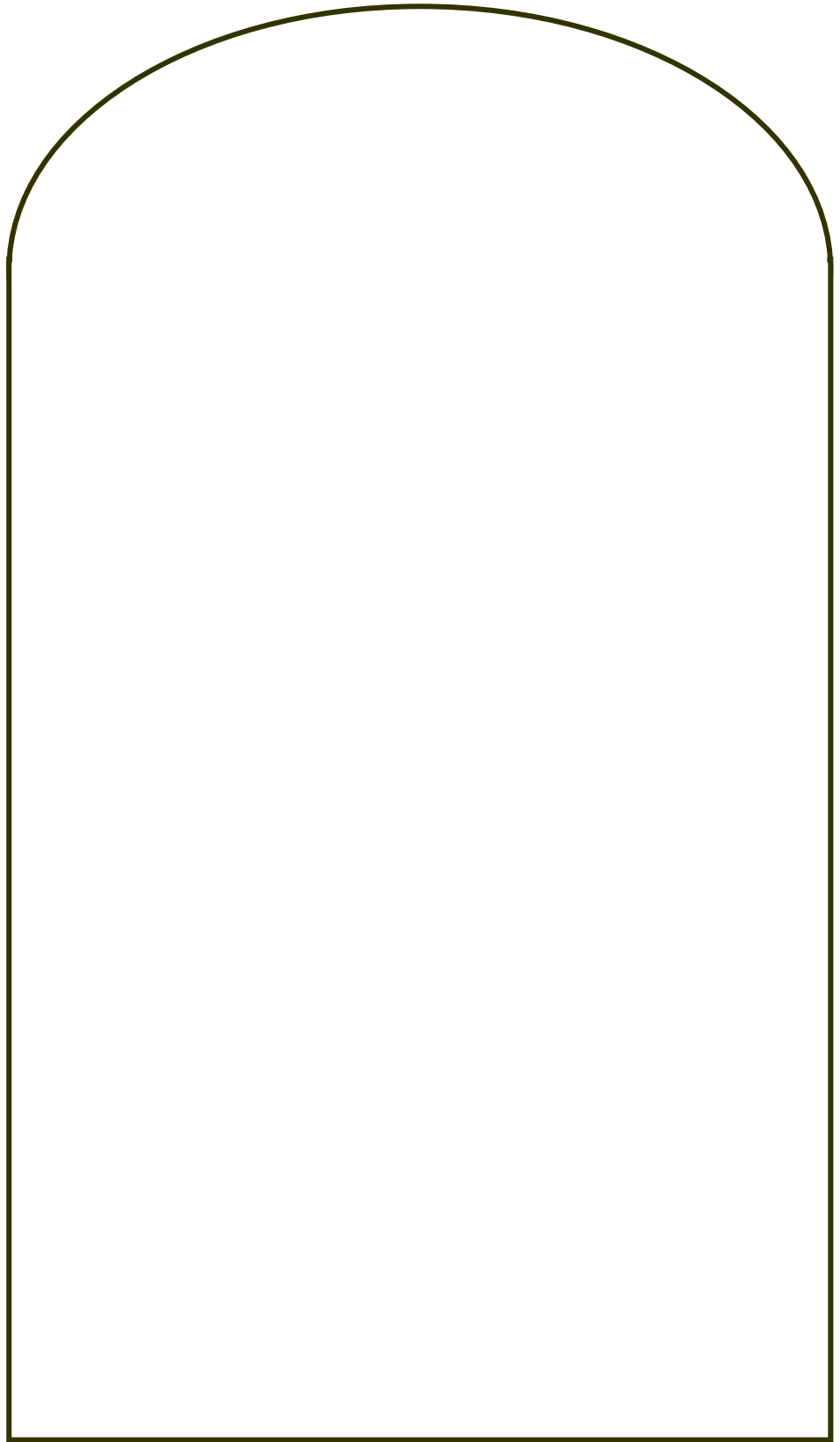
Ελληνικό Προϊόν
Διατηρείτε σε
μέρος σκοτεινό

ΗΜ. ΛΗΞΗΣ 12/2018

Η καθαρή
ποσότητα του
περιεχομένου.

Η ημερομηνία
λήξης.

Οι συνθήκες
διατήρησης

Το εργαστήρι της Γλώσσας

1 Συμπληρώστε στις παρακάτω λέξεις τα γράμματα που λείπουν και τονίστε όπου χρειάζεται.

αμπελ__νας

ψήθ__κα

καν__νας

__ακεδονίτικο

αι__νας

λαδ__νω

ελ__λαδο

ο ε__τός μου

__εσσαλονίκη

__οσειδώννας

ελ__οτριβείο

λαδ__μπογιά

__ύπρος

δέθ__κα

λαδ__ρός

ξεν__νας

2 Συμπληρώστε τα κενά με τον κατάλληλο χρόνο των ρημάτων που είναι στην παρένθεση, για να

**μάθετε την περιπέτεια του Σάββα
στο σπίτι της γιαγιάς.**

**Την προηγούμενη Κυριακή, η
οικογένεια μου κι εγώ
..... (βρίσκομαι) με
όλους τους συγγενείς μας στο σπίτι
της γιαγιάς για να γιορτάσουμε τα
γενέθλια της. Όλοι
(ξετρελαίνομαι) από τη νοστιμιά
των φαγητών της, εκτός από μένα
που δεν πρόλαβα σχεδόν να τα
δοκιμάσω. Ακόμα δεν είχαμε
αρχίσει να τρώμε, όταν, με μια
απότομη κίνηση, αναποδογύρισα
τη σαλτσιέρα πάνω μου.
..... (ντρέπομαι) πολύ.
Η μαμά
(στενοχωριέμαι) γιατί
(λερώνομαι) το καινούριο μου
πουκάμισο και μου είπε να πάω
γρήγορα στο μπάνιο να καθαρίσω
το λεκέ.**

Η γιαγιά όμως της είπε ότι, αν θέλει να (εξαφανίζομαι) ο λεκές, πρέπει το πουκάμισο να (πλένομαι) οπωσδήποτε σε καυτό νερό. Η μαμά ηρέμησε αλλά εμένα μου (κόβομαι) η όρεξη. Τώρα όμως που κοιτάω την αναμνηστική φωτογραφία, με βρίσκω πολύ αστείο με τον τεράστιο λεκέ πάνω στο άσπρο μου πουκάμισο και μετανιώνω που δεν απόλαυσα τα φαγητά της γιαγιάς.

3 Αντικαταστήστε, όπου χρειάζεται, το σύνδεσμο «και» με κόμμα για να φτιάξετε ασύνδετα σχήματα:

Οι κούκλες της Μαρίνας

«Η Μαρίνα πρώτη φορά έβλεπε τόσες πολλές κούκλες. Κούκλες που παρίσταναν ανθρώπους από την Κύπρο και την Ελλάδα και την Ευρώπη και την Αφρική και την Ασία και την Αυστραλία και την Αμερική. Στέκονταν όλες στη σειρά, πρώτα οι κούκλες που παρίσταναν παιδάκια και μετά οι κούκλες μαμάδες και οι κούκλες πατέρες και οι κούκλες παππούδες και οι κούκλες γιαγιάδες. Πιο κάτω άλλες κούκλες που παρίσταναν ζώα και πουλιά. Άσπρες αρκούδες και πηδηχτά λαγουδάκια και πολύχρωμα κοκόρια και ξένοιαστα κατσικάκια».

*Μιχαλάκη Μαραθεύτη, Παιδική
Φιλολογία, Κύπρος, 1979*

4 Συμπληρώστε το διάλογο της Άννας με τη μητέρα της βάζοντας απόστροφο όπου χρειάζεται στις φράσεις που είναι στις παρενθέσεις:

– Πού (να είναι) τέτοια ώρα η Έλλη; Πώς θα γυρίσει (μέσα στη) βροχή; Ελπίζω να πήρε ομπρέλα.

– Α! (μου είπε) πως (θα αργήσει) λίγο. Μετά (τα Αγγλικά) θα περνούσε (και από το) σπίτι της Λένας να πάρει ένα βιβλίο.

– Εντάξει. Τότε πήγαινε εσύ, σε παρακαλώ, (να αγοράσεις) ένα μπουκάλι γάλα (για αύριο) το πρωί.

5 Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις βάζοντας στη σωστή πτώση και στο σωστό αριθμό τις λέξεις που είναι στην παρένθεση:

✿ Τα παραμύθια
(οι γιαγιάδες) κοιμίζουν γλυκά τα παιδιά.

✿ Οι συμβουλές
(η μαμά) είναι πάντα χρήσιμες.

✿ Τα αχλάδια είναι οι καρποί (η αχλαδιά), τα μήλα (η μηλιά) και τα καρύδια (η καρυδιά).

✿ Οι τετράγωνες
(πλάκα) (η αυλή)
σκεπάστηκαν από το χιόνι.

✿ Τα βιβλία είναι η πλουσιότερη πηγή (γνώση) για όλους τους ανθρώπους.

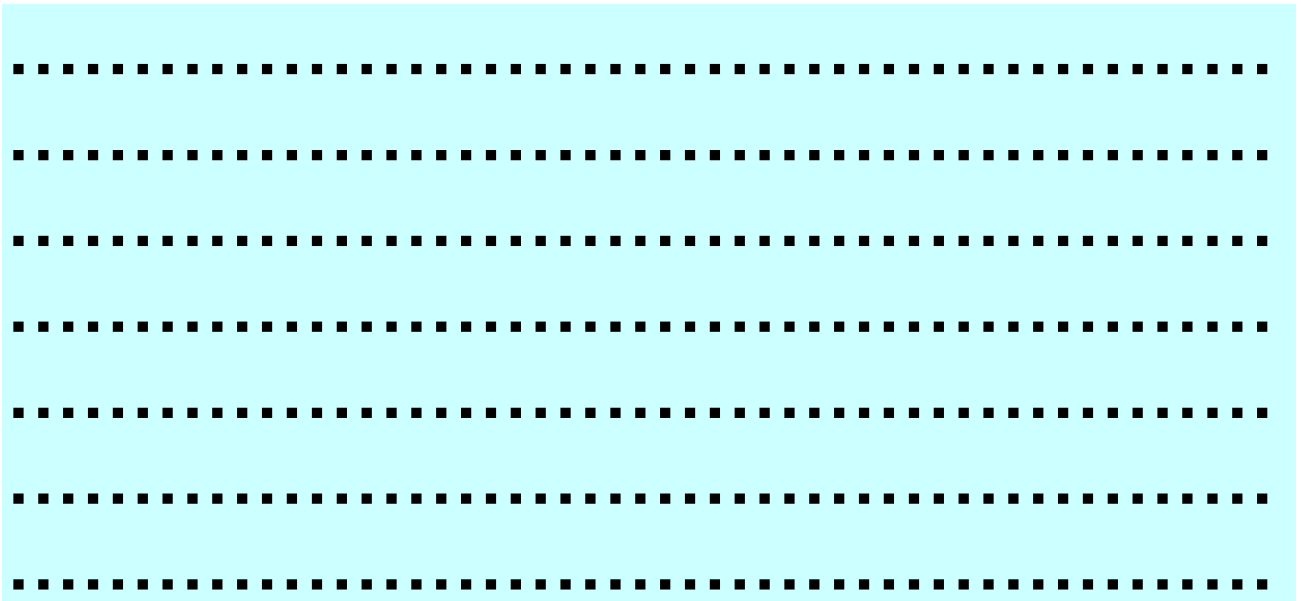
*** Συχνά η μετάφραση ξένων
..... (λέξη) στα ελληνικά είναι
πολύ δύσκολη.**

6 Παρακάτω διαβάζουμε μία από τις παραγράφους του κειμένου «Η ελιά στην Ελλάδα». Υπάρχουν όμως δύο προτάσεις που δεν ταιριάζουν με το περιεχόμενό της. Βρείτε τες και, αφού τις διαγράψετε, γράψτε κάτω από την παράγραφο τον τίτλο της.

Την άνοιξη και το καλοκαίρι, η ελιά χρειάζεται υψηλές θερμοκρασίες για να βλαστήσει, να καρπίσει και να ωριμάσει ο καρπός της. Οι παγετοί του φθινοπώρου μπορεί να είναι καταστροφικοί για την ελιά. Αν δεν κλαδευτεί η ελιά, το ύψος της μπορεί να φτάσει και τα 30 μ. Το χειμώνα, η ελιά έχει ανάγκη από

μια περίοδο χαμηλών θερμοκρασιών, μεταξύ 7°C και 16°C .

Ο δάκος είναι ο μεγαλύτερος εχθρός της ελιάς. Απότομη πτώση της θερμοκρασίας κάτω από -5°C είναι καταστροφική για την καλλιέργειά της.

Περιεχόμενα

5 ΕΝΟΤΗΤΑ

Ασφαλώς...κυκλοφορώ..... 7

6 ΕΝΟΤΗΤΑ

Ιστορίες παιδιών 36

7 ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Ελιά 68

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.